herpy

GEKKOER

African whole-toed gecko

Holodactylus africanus

En lille, nataktiv jordgekko fra de tørre egne i det østlige Afrika med store øjne og bevægelige øjenlåg, lange klør på tæerne og en tyk, kort hale, hvor den lagrer fedt. Den graver sine egne skjul og lever især af termitter. Arten er sjælden i terrarier, og der findes kun få beskrevne pasningserfaringer.

Familie: Eublepharidae Tidligere navn: *Holodactylus aculeatus* Udgivet 16. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**6-11 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**10-15 år**
Aktiv	**Nat**
Levevis	**Jordboende og gravende**
Biotop	**Halvørken og savanne**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**60 × 40 × 30 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**27-30 °C**
Hotspot	**33-35 °C**
Temperatur, nat	**18-20 °C**
Luftfugtighed	**30-40 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Anbefalet** Ferguson-zone 1
Kost	**Insekter**
Holdes	**Enkeltvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kuldstørrelse	**1-2 æg**
Inkubation	**45-60 dage** ved 26-28 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten er ikke opført under CITES og står ikke på bilagene til EU's forordning om handel med vilde dyr, så der kræves ingen CITES-papirer ved køb og salg. Dyrevelfærdslovens almindelige krav gælder.

Om arten

Holodactylus africanus er en lille gekko med et stort, rundt hoved, et slankt legeme og en kort, tyk hale. Som andre arter i familien Eublepharidae har den bevægelige øjenlåg, så den ikke behøver at slikke øjnene rene, sådan som mange andre gekkoer gør. Tæerne er lange og slanke og mangler de udvidede hæftelameller, man kender fra klatregekkoer, men de bærer lange, kraftige klør. Slægtsnavnet er dannet af græsk holos, hel, og daktylos, tå.

Grundfarven er lysebrun til beige med mørkebrune tværbånd, der kan have violette nuancer, og øjenlågene er gule. Over ryggen kan der løbe en svag, hvidlig stribe, og bugen er hvid til lysegul. Voksne dyr bliver typisk 6-8 cm, og enkelte når 11 cm; andre angivelser lyder på 9-11 cm. Det er ikke altid oplyst, om halen er regnet med. Hannerne mangler porer foran kloakken.

Arten blev beskrevet i 1893 af Oskar Boettger efter dyr fra Somalia. Den har også været ført som *Hoplodactylus africanus* og *Holodactylus aculeatus*, men det gyldige navn er *Holodactylus africanus*.

Den har ry for at bide hårdt, og i dele af Somalia frygter folk den, fordi bidet siges at være giftigt og få huden til at gå i opløsning. Det passer ikke. Dyret er ikke giftigt, men det kan bide fast.

Der er kun skrevet lidt om arten i fangenskab. Pasningen i denne vejledning bygger på de få beskrivelser, der findes, suppleret med erfaringer fra beslægtede arter i samme familie, og det er nævnt de steder, hvor tallene er lånt.

Udbredelse og levested

Arten findes i det østlige Afrika: i Etiopien, Somalia, Kenya og det nordøstlige Tanzania. Typelokaliteten er Abdulla i Somalia. Den når muligvis også Djibouti, men det er ikke bekræftet.

Fundene er spredt over et stort, tyndt befolket område, og tal for, hvor talrig arten er, er derfor usikre. Den regnes dog for almindelig og tilpasningsdygtig i de områder, hvor den lever.

> **Oprindelig udbredelse:** Etiopien, Kenya, Somalia og Tanzania.

LEVESTED

Holodactylus africanus lever i tørre områder: halvørken, tørt buskland og buskklædt savanne, i bakket terræn og på bjergskråninger mellem omkring 200 og 1.200 meters højde. I Tanzania er den også fundet på græsland, hvor den lever sammen med græssende dyr. Den forsvinder fra arealer, hvor græsset slås.

Gekkoen er nataktiv og lever på jorden. Om dagen hviler den i huller, den selv graver i jorden, og om natten jager den termitter og andre små leddyr. I den tykke hale gemmer den fedt, som den kan leve af i den tørre årstid. Klimaet er varmt og tørt, og luften inde i hullerne er normalt fugtigere og køligere end udenfor. Det er denne kombination af varme, tørre overflader og et fugtigere skjul, terrariet skal efterligne.

Pasning

TERRARIET

Der er kun få angivelser af terrariestørrelse for arten. Til ét dyr nævnes et terrarie på omkring 45 × 45 cm i grundflade, og til en lille avlsgruppe med en han og to hunner mindst 90 cm i længden. Her anbefales et lavt terrarie på mindst 60 × 40 × 30 cm (længde × bredde × højde) til ét voksent dyr, og større er bedre. Bundarealet er det vigtigste, fordi gekkoen lever på jorden og ikke klatrer.

Som bund bruges sand eller en blanding af sand og jord, mindst 8-10 cm dyb, så dyret kan grave sine egne gange. Læg sten og korkbark som skjul, og stil mindst to skjul i forskellige ender, et i den varme side og et i den kolde. Giv desuden et fugtigt skjul med fugtig kokosmuld eller mos, som skiftes ugentligt, så det ikke mugner. Det hjælper ved hudskifte og bruges også til æglægning.

Hold aldrig hanner sammen. En han kan holdes med to hunner, hvis der er plads og skjul nok. Terrariet skal have ventilation, men bunden må ikke blive våd.

TEMPERATUR

Om dagen skal der være 27-30 °C i terrariet med et varmt sted på omkring 33-35 °C under en lav varmelampe i den ene ende. I den anden ende skal der være køligere, så dyret selv kan vælge. Erfaringerne med arten er få, så tallene skal ses som et udgangspunkt.

Om natten skal temperaturen falde til 18-20 °C. Et fald om natten er sundere end konstant varme. Brug ikke farvede natlamper. Mål temperaturen både på overfladen og i skjulene med et digitalt termometer eller et infrarødt termometer, og styr varmekilden med en termostat. Spiser dyret ikke, eller bliver det ved med at grave sig ned og forsvinde i flere dage, kan temperaturen være forkert.

Læs mere: Varme og temperatur

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden i selve terrariet skal være lav, omkring 30-40 % om dagen, så bunden er tør i overfladen. Fugten kommer i stedet fra det fugtige skjul, hvor dyret kan hvile og skifte hud. Under hudskifte og æglægning kan der sprøjtes lidt lokalt, men spray ikke hele terrariet, for en konstant våd bund giver svamp og hudproblemer.

Stil en lille, lav skål med frisk vand i den kolde ende, og skift vandet dagligt. I naturen får arten formentlig en del af væsken fra føden og fra de fugtigere huller. Hold øje med, at hudskiftet forløber helt.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

LYS OG UVB

Arten er nataktiv og skjuler sig det meste af dagen. En fast døgnrytme med omkring 12-14 timers lys om sommeren og 10-12 timer om vinteren er en god ramme. Tallene er lånt fra beslægtede arter.

Et svagt UVB-lys anbefales, også til denne nataktive art, fordi det støtter kalkomsætningen. Brug et svagt rør til skyggedyr (Ferguson-zone 1) over den varme ende, og sørg for rigelig skygge og skjul, så dyret ikke tvinges til at ligge i lyset. Bruges der ikke UVB, skal foderet pudres med kalk, der indeholder D3-vitamin.

Læs mere: Lys og UVB Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

FODER

I naturen lever *Holodactylus africanus* hovedsageligt af termitter, suppleret med biller, edderkopper og andre små leddyr. Termitter er svære at skaffe, så erstatningsfoderet er små, bløde insekter af passende størrelse: små fårekyllinger, dubia-kakerlakker og melorme. Insekterne skal være mindre end afstanden mellem dyrets øjne, og de skal fodres med en næringsrig kost, før de gives videre.

Unge dyr får foder dagligt og voksne hver anden til tredje dag om aftenen, så meget som de æder på omkring 15 minutter. Hold øje med halen: Den skal være tyk, men ikke tykkere end halsen, og en hale, der bliver tyndere, er et faresignal. Pudr insekterne med kalk ved de fleste fodringer og med et multivitamin en gang imellem. Lad ikke levende foderinsekter blive i terrariet natten over, for de kan gnave i dyret, mens det sover.

Voksmøllarver og andre fede insekter bruges kun som sjælden godbid. Fang ikke insekter i haven til foder.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Det er en rolig, men bidsk art, der helst vil være i fred. Bidet kan være kraftigt, og dyret kan holde fast. Det er ikke farligt, men det gør ondt, og såret skal vaskes. Håndter den derfor kun, når det er nødvendigt, og i korte seancer. Arten er mere et dyr at se på end at tage i hånden.

Giv nye dyr to ugers ro, før du rører dem. Støt altid krop og hale, og tag aldrig fat i halen, fordi den kan smides. Hold dyret tæt på jorden, for hvis det hopper, falder det let. Hanner må ikke holdes sammen, mens en han med to hunner kan gå i et rummeligt terrarie med mange skjul. Holdes dyret alene, er der ingen risiko for slagsmål.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Kønsbestemmelse er ikke beskrevet for arten i fangenskab. Hannerne mangler porer foran kloakken, så den metode, man bruger hos mange andre gekkoer, virker ikke. Hanner af beslægtede arter har en tydelig bule med hemipenisposer ved halens rod, og det er den, man kan lede efter. Alder og vægt for avl er ikke dokumenteret. Lad hunnen blive fuldt udvokset og i god foderstand, før hun sættes i avl.

PARRING

Arten er opdrættet i fangenskab, men der er ikke dokumenteret en parringssæson eller en hvileperiode. Hunnen søger et sted at lægge æg få uger efter parringen. I naturen følger de fleste arter fra tørre egne regntiden, så en køligere og tørrere periode om vinteren, efterfulgt af mere foder og lidt mere fugt, kan være en måde at starte sæsonen på. Det er en antagelse. Sæt hannen ind til hunnen, og tag ham ud igen, hvis der er uro. Hold hunnen i god foderstand, og giv hende kalk i hele sæsonen.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen lægger normalt to æg ad gangen og graver dem ned i fugtigt, løst sand. Æggeskallen er tynd og blød, så æggene skal håndteres forsigtigt. Hvor mange kuld om året, der er tale om, er ikke dokumenteret. Stil en æglæggekasse eller et fugtigt skjul med fugtigt sand eller kokosmuld i terrariet. Hold øje med, at hunnen ikke taber sig, og giv hende kalk og rigeligt med insekter i hele perioden. Undgå at avle for meget med samme hun.

INKUBATION

Der er kun få oplysninger om inkubationen. Ved 26-28 °C og omkring 60 % luftfugtighed klækker æggene typisk efter 45-60 dage. Grav æggene forsigtigt op sammen med lidt af det omgivende sand, og læg dem uden at vende dem i en lukket boks med lufthuller og let fugtig vermiculit eller perlit. Hold temperaturen jævn. Om temperaturen afgør kønnet, er ikke dokumenteret.

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne er meget små, men jager selv kort efter klækningen. De huses enkeltvis i en lille boks med køkkenrulle eller fugtigt substrat, et skjul og et fugtigt skjul. De får bananfluer og nyklækkede fårekyllinger pudret med kalk hver dag, og byttet gøres større, efterhånden som de vokser. Vej dem jævnligt, og flyt dem til et større terrarie, når de bliver større.

Sundhed og typiske fejl

Der findes ingen artsspecifikke oplysninger om sygdomme. De typiske problemer hos beslægtede, nataktive jordgekkoer er:

- For lidt kalk og D3-vitamin, som giver bløde knogler, krumme lemmer og rystelser. Pudr insekterne, og giv svagt UVB.
- Hudrester, der sidder fast på tæer og halespids, hvis der ikke er et fugtigt skjul. Løsn dem forsigtigt med lunkent vand.
- Konstant våd bund og dårlig ventilation, som giver svamp og hudproblemer.
- Fedme, hvis dyret fodres for hyppigt, og afmagring, hvis det ikke æder. Halen skal være tyk, men ikke tykkere end halsen.
- Tabt hale efter håndtering eller slagsmål.

Et sundt dyr har klare øjne, en fyldig hale og et godt greb. Søg dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis dyret taber sig, ikke æder i flere uger eller virker slapt.

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.